Punainen Risti
Röda Korset

Ruoka-avun tilanne Suomessa

Suomen Punainen Risti

Susanna Uusi-Pohjola, hyvinvoinnin ja terveyden yksikön päällikkö

Ruoka-apu Suomessa

- Suomessa ruoka-apuun turvautuu noin 200 000 ihmistä vuosittain.
- Ruoka-apua jakaa Suomessa yli 1000 ruoka-aputoimijaa.
- Ruoka-apuun turvaudutaan monenlaisissa elämäntilanteissa: lapsiperheitä, eläkeläisiä, työttömiä, pienituloisia, yksinhuoltajia, opiskelijoita, asunnottomia, turvapaikanhakijoita.
- Suomessa jaetaan ruoka-apua vuosittain 18–22 miljoonaa kiloa. (Luke 2020)
- Tästä määrästä noin 10 % on ollut EU-ruokaa. EU-ruoan jako päättyi 2021 Monella pienellä paikkakunnalla EU-ruoka on ollut ainoa avun muoto.
- EU-rahoituksella on tarkoitus jatkossa jakaa maksukortteja, joita saadaan käyttöön mahdollisesti 2023. Maksukorttien käyttöönotosta vastaa Ruokavirasto.

Kasvava avuntarve, nousevat kustannukset ja vähenevä lahjoitusruoka heikentävät ruoka-avun toimintaedellytyksiä

- Ruoka-avun tarve on kasvanut ruoan ja energian hinnan nousun vuoksi. Tilastokeskuksen (2022) mukaan ruoan hinta on noussut 12,5 %, asuminen 9,0 % ja liikenne 11,3 % vuodessa
- Hintojen nousu on vienyt yli 60 000 kotitaloutta köyhyyteen. Näistä 16 000 on lapsiperheitä. Yhteensä köyhyysrajan alla on melkein 300 000 kotitaloutta. (Kela 2022)
- 900 000 ihmistä elää köyhyysriskissä. Hintojen nousu voi tönäistä heidät köyhyysrajan alle.
- Myös monet Ukrainasta paenneet hakevat ruoka-apua

Haasteita ruoka-avussa

- Toimeentulotuen alikäyttö on yleistä ruoka-avun asiakkaiden joukossa (Koma-hanke).
- Ruoka-aputoimijat ovat kehittäneet osallisuutta ja yhteisöllisyyttä vahvistavia malleja, mutta niiden toteuttaminen jatkossa edellyttää resursseja.
- Ruoka-aputoimijoiden ja viranomaisten välille tarvitaan lisää yhteistyötä esim. lisäämällä jalkautuvaa sosiaalityötä.
- Ruoka-apu on tarkoitettu ensisijaisesti hätäavuksi, mutta se on muodostunut monille välttämättömäksi pitkäaikaiseksi avun muodoksi

Punainen Risti
Röda Korset

Kuva: Suvi Elo

Ruoka-avun tulevaisuus?

Rahoitus on riittämätöntä ja epävarmaa

- Ruoka-apua on rahoitettu noin miljoonalla eurolla vuodessa STM:n budjetin erillismäärärahoista. Osa kunnista rahoittaa ruoka-apua. Toimijoilla on huoli, kuinka rahoitukselle käy hyvinvointialueiden aloittaessa.

Jaettavaa ruokaa ei riitä kaikille

- Hävikkiruoan määrä on vähentynyt jatkuvasti kauppojen ja elintarviketeollisuuden tehostuneiden prosessien takia. Eu-ruokajako päättyi 2021. Tilalle suunniteltujen maksukorttien (ESR+) toteutus huolestuttaa toimijoita.

Punainen Risti
Röda Korset

Toimenpide-ehdotuksia

- Ruoka-avun järjestämisen avustukset tulisi vakiinnuttaa. Toimijat tekevät tärkeää työtä hyvin pienillä avustuksilla, eikä kokonaisavustussumma ole tällä hetkellä suuri (noin miljoona euroa).
- Alueellinen yhteistyö tarvitsee myös paikallisten viranomaisten tukea ja rahoitusta esimerkiksi paikallisen hävikkiruokaterminaalin perustamiseen. Tässä hyvinvointialueiden ja kuntien tulisi olla aktiivisesti mukana sekä tilojen tarjoajina että rahoittajina.
- Ruoka-aputoimijoiden ja viranomaisten välille tarvitaan lisää yhteistyötä esimerkiksi lisäämällä jalkautuvaa sosiaalityötä.
- Ruoka-apuun tulisi saada enemmän osallistavan toiminnan elementtejä. Tämä toiminta vaatii kuitenkin resursseja ja toimitiloja.
- Hävikkiruokaa syntyy muun muassa kouluista, laitoksista ja ravintoloista. Tämän ruuan hyväksi käyttäminen vaatii kehittämistoimintaa ja uudenlaisia prosesseja (esim. ruuan nopeaa jäähdyttämistä tai mahdollisuutta jakaa ruokaa lämpimänä, mikä ei tällä hetkellä aina ole mahdollista).

Taustaa: Suomen Punainen Risti kehittää ruoka-apua usean muun järjestön kanssa

- Järjestökoordinaatiohankkeessa luodaan Sosiaali- ja terveysministeriön avustuksella järjestökoordinaatiopohjainen toimintamalli ja yhtenäistetään ruoka-avun toimintakenttää.
- Järjestökoordinaatiomallin pohjana on STM:n Pääkaupunkiseudun sosiaaliala Soccan teettämän raportin ehdotus. Toiminnassa keskitytään kaikkien järjestöjen sekä muiden toimijoiden järjestökoordinaation kehittämiseen ja yhteistyön tiivistämiseen.

Kuva: Marjaana Malkamäki/SPR

Miksi koordinaatiota tarvitaan?

- Ruoka-avun järjestökoordinaatiolla kehitetään muun muassa hävikkiruokaterminaalien verkostoa, jotta esimerkiksi pienimmät toimijat voivat jatkossa saada niiden kautta helposti ja turvallisesti ruokaa jaettavaksi.
- Tarkoituksena on tukea myös pienempien toimijoiden mahdollisuutta jatkaa työtään niin, että kaikkien työ on koordinoitua ja toisiaan tukevaa.
- Tavoitteena on selvittää ja ylläpitää mahdollisimman hyvää ja kattavaa kuvaa koko maan ruoka-avusta. Tässä Kirkkopalveluiden ylläpitämällä Ruoka-apu.fi -verkostolla ja sivustolla on tärkeä rooli. Ruoka-apu.fi -sivustolta löytyvät muun muassa tulevat ruoka-avun jakopaikat sekä paljon tietoa ruoka-avusta.
- Suomen Punainen Risti selvittää myös, miten tulevaisuudessa hyvinvointialueiden palvelut voisivat tukea ruoka-avun saajia. Suomen Punainen Risti ei jaa avustuksia, vaan jatkossakin ruoka-avun avustukset jakaa STM.

Kuva: Marjaana Malkamäki/SPR

Suomen Punaisen Ristin oma ruoka-aputoiminta:

- Ruoka-apua tarvitsevien määrä on kasvanut Covid-19-epidemian ja sen pitkäkestoisten vaikutusten sekä Ukrainan kriisistä johtuvan elinkustannusten nousun myötä.
- Monimuotoinen ruoka-aputoiminta organisoidaan Punaisen Ristin paikallisosastoissa vapaaehtoisvoimin. Ruoka-aputoiminnan järjestämisessä tehdään yhteistyötä eri toimijoiden, kuten eri järjestöjen, seurakuntien ja kuntien kanssa.
- Ruoka-aputoimintaa on säännöllisesti ja kertaluonteisina tapahtumina noin 110 paikkakunnalla eri puolilla Suomea.
- Ruoka-apuna jaetaan pääasiassa kauppojen ja ruokaloiden lahjoittamaa hävikkiruokaa.
- Lisäksi vapaaehtoiset järjestävät mm. yhteisöllisiä ruokailuja, soppatykkitapahtumia sekä osallistavia aamiaistilaisuuksia hävikkiä hyödyntäen.

Suomen Punaisen Ristin oma ruoka-aputoiminta:

- SPR:n ruoka-aputoiminnassa kävijöitä on ollut yli 100 000 aikavälillä 11/2021-8/2022. Tapahtumia on ollut noin 2300.
- Suurin toimija on SPR Tampereen osasto.
- Vapaaehtoisia vuonna 2021 noin 1600.
- Korona lisäsi asiointiapua ja ruoka-avun toimitusta ihmisten koteihin.
- Osallisuutta lisäävää ja etsivää toimintaa kehitetään ruoka-avun yhteyteen.
- Vuosi 2022: STM:n valtionavustus, STEA:n Ruokaa ja osallisuutta –hanke.

Kuva: Suvi Elo

Alueellisen yhteistyön merkitys korostuu

- Ruoka-avun toimijat tekevät laajasti yhteistyötä. Yhteistyön lisäämisellä voidaan osin vastata ruoka-apukentän haasteisiin.
- Hävikkiruokaterminaaleja on jo Vantaalla, Helsingissä, Järvenpäässä, Turussa, Lahdessa, Oulussa, Vaasassa, Tampereella, Mäntsälässä, Jyväskylässä ja Vihdissä.
- **Lue lisää:**

Ruoka-avun järjestökoordinaation kehittämishanke

- www.punainenristi.fi/tyomme/ruoka-apu/
- www.ruoka-apu.fi

Kiitos!

Susanna Uusi-Pohjola

Päällikkö, Hyvinvoinnin ja terveyden yksikkö

Keskustoimisto, Suomen Punainen Risti

susanna.uusi-pohjola@redcross.fi